

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาในเรื่องของการฟื้นฟูสภาวะวิกฤตทางสังคมต่าง ๆ และระบบการจัดการต่าง ๆ ภายในชุมชนชาวปกากะญอ ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ที่ส่งผลให้ชุมชนนี้เป็นชุมชนที่เข้มแข็งและสามารถยืนหยัดด้วยตัวองค์กรชุมชนเอง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสาร ศึกษาจากบุคคล โดยการสัมภาษณ์ และสังเกตการณ์ เพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยในบทนี้จึงได้แบ่งหัวข้อการศึกษาออกเป็น 2 ข้อ คือ สรุปผลการศึกษาคำวิจัย และข้อเสนอแนะจากการวิจัย ซึ่งมีเนื้อหา ดังนี้

5.1 สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาที่ผ่านมาทำให้ทราบว่า ชุมชนชาวปกากะญอ เป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่ดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และประสบความสำเร็จในการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นรากฐานในการดำรงชีวิตของคนในชุมชน และการพัฒนาท่องเที่ยวในรูปแบบที่เหมาะสมบนความพอดีที่ว่า “ความพอประมาณกับการท่องเที่ยวชุมชน” ก่อให้เกิดความรู้แนวคิดที่เรียกว่า องค์ความรู้ ด้านการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในระดับครัวเรือน และชุมชนการท่องเที่ยว โดยผู้นำชุมชนคือ ผู้ใหญ่บ้าน โกโย ผู้ใหญ่บ้านธรรมชาติ และผู้ใหญ่บ้านบุญทอง ได้วางเป้าหมายในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นรากฐานชีวิตประชาชนในชุมชน และปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จในการขับเคลื่อนให้คนในชุมชนได้นำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นรากฐานในการดำรงชีวิต และสามารถพัฒนาตนเองสู่ความพอเพียงอย่างยั่งยืน โดยผู้นำชุมชนทั้งสาม ได้ให้ความสำคัญต่อบริษัทภายในชุมชน ที่จะนำพาชุมชนชาวปกากะญอเป็นชุมชนที่พัฒนาและเข้มแข็งสามารถยืนหยัดด้วยตัวองค์กรชุมชนเองดังนี้ นั่นก็คือ จะต้องมีส่วนนำชุมชนที่ดี มีคุณธรรม มีความเสียสละ มีประสบการณ์ที่หลากหลาย และเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และพัฒนาคนอย่างต่อเนื่อง สามารถนำทรัพยากรต่าง ๆ ทางธรรมชาติมาสร้างองค์ความรู้ และพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนตนเองได้ จะต้องมีการรวมกลุ่มของชาวบ้านภายในชุมชน ซึ่งชุมชนชาวปกากะญอก็ได้รวมกลุ่มต่าง ๆ ไว้มากมายไม่ว่าจะเป็นกลุ่มนวดแผนโบราณ กลุ่มกาแฟ กลุ่มไก่ค้อท่องเที่ยว กลุ่มแพคเกจโฮมสเตย์ กลุ่มจักสาน กลุ่มฟ่อนรำ เป็นต้น อีกทั้งยังจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์

เพื่อที่จะให้ชาวบ้านมีเงินออมกันทุกคนเพื่อที่จะเก็บไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉินต่าง ๆ มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อพัฒนาความรู้ให้แก่ชาวบ้านในด้านต่าง ๆ จากการรวมกลุ่มนี้ ต้องมีการสร้างเครือข่ายที่ดีเพื่อจะสนับสนุนกันและกันระหว่างกลุ่มต่าง ๆ เพื่อเป็นแรงผลักดันให้เกิดวงจรธุรกิจที่เกิดขึ้นภายในชุมชน โดยเงินไม่รั่วไหลสู่ภายนอก และสิ่งสำคัญที่สุด จะต้องมีการจัดการบริหารที่ดี ไม่เพียงเฉพาะผู้นำชุมชนเท่านั้น แต่ชาวบ้านทุกคนต้องให้ความร่วมมือการบริหารก็จะมีระบบและมีประสิทธิภาพด้วยตัวของมันเอง เพียงเท่านี้ชุมชนนั้น ๆ ก็จะมีการจัดการที่ดีในชุมชนสามารถรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ได้ สามารถเป็นชุมชนที่เข้มแข็งแบบยั่งยืน แต่ก็มีปัจจัยภายนอกที่คอยสนับสนุน นั่นก็คือ หน่วยงานของรัฐที่เข้ามาช่วยเหลือและสนับสนุนในโครงการต่าง ๆ

ในส่วนของจัดการบริหารภายในชุมชนชาวปกากะญอนั้น การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมส่งเสริมอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ครัวเรือน เช่น กลุ่มพวกแปรรูปสินค้า กลุ่มจักสานไม้ไผ่ เพื่อเพิ่มรายได้ให้ครัวเรือน รวมทั้งการสนับสนุนให้กลุ่มได้มีโอกาสเข้าถึงแหล่งทุนชุมชน เช่น การส่งเสริมให้กลุ่มออมทรัพย์ เป็นแหล่งทุนสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มเศรษฐกิจชุมชน ส่งผลให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นมีเงินเหลือเก็บไว้เป็นเงินออม โดยการสมัครเป็นสมาชิกของกลุ่มต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ทำให้ครัวเรือนมีเงินเพิ่มขึ้น

ชุมชนชาวปกากะญอเป็นชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม มีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ คนในชุมชนได้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติสู่ความยั่งยืน จึงมีการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และได้มีการร่วมกำหนด กฎระเบียบของชุมชน และระเบียบสำหรับนักท่องเที่ยวชัดเจน โดยมีกระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างเหมาะสม เช่น การรณรงค์เพื่อสร้างจิตสำนึกชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชนในการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน และรักษาสิ่งแวดล้อม และชุมชนได้กำหนดกฎระเบียบสำหรับนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ชัดเจน และมีการบังคับให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างเป็นธรรม รวมทั้งร่วมกันเฝ้าระวังมิให้มีการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการส่งเสริมกิจกรรมอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรให้มิใช้ได้อย่างยั่งยืน เช่น การจัดทำแนวกันไฟ การอบรมการจำกัดขยะอย่างเป็นระบบ การปลูกป่าทดแทน ปลูกต้นไม้เพื่อเพิ่มพื้นที่สีเขียว รวมถึงได้มีการกำหนดแผนงานกิจกรรมโครงการในแผนชุมชน ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ บรรลุไว้ในแผนชุมชน ชาวปกากะญอ ทุกคนนับถือศาสนาพุทธ มีการใช้ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อนการดำเนินงานพัฒนาชุมชน โดยใช้ประเพณีท้องถิ่นของตนเอง โดยการสร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด สร้างนิสัยผูกมัดเชื่อมโยงชุมชน ประกอบกับความเป็นเอกลักษณ์ และมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายแบบสังคมชนบท และคนในชุมชนช่วยกันดำรงรักษา และสืบทอด เช่น พิธีการผูก

ข้อมือ พิธีทำบายศรีสู่ขวัญ การละเล่นดนตรีพื้นเมือง “ชะลื้อ ซอ ซึง” ซึ่งเป็นกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น

ชุมชนชาวปกากะญอ ได้รับการส่งเสริม สนับสนุนจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนละ 1 แห่ง เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร และสืบเพื่อแหล่งเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ซึ่งส่งผลให้ชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงในอดีต นำมาปรับและประยุกต์ใช้ในปัจจุบัน เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในอนาคต รวมทั้งได้ส่งเสริมให้คนในชุมชนเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้านการน้อมนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นรากฐานในการดำรงชีวิตของคนในชุมชน มีการส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การปลูกผักสวนครัวไว้บริโภคเอง การทำยาสมุนไพรให้แก่คนรุ่นหลังมิให้มีการสูญหาย แล้วสามารถบันทึกภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นองค์ความรู้เพื่อเผยแพร่ได้

สำหรับด้านการพัฒนาผู้นำสมาชิกในชุมชนนั้น ชาวปกากะญอได้เน้นการพัฒนาคนที่ริเริ่มจากผู้นำก่อน โดยการส่งเสริม และสนับสนุนให้ผู้นำชุมชน ผู้นำกลุ่ม และองค์กรชุมชนได้พัฒนาตนเอง และสมัครเข้าระบบมาตรฐานงานชุมชน (มชช.) เพื่อให้ผู้นำที่มีกระบวนการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาของตนเอง โดยการใช้กระบวนการแผนชุมชนผ่านเวทีแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำ และสมาชิกในชุมชนและศูนย์เรียนรู้ชุมชน มีการรณรงค์ให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมทางการเมือง การปกครอง เช่น มีการจัดเวทีประชาสัมพันธ์ การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง การปกครองตามระบอบประชาธิปไตย การเมืองแบบพลเมือง หรือการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองการปกครอง

ในส่วนของแนวทางการฟื้นฟูสภาพวิกฤติทางสังคมจากปัญหาต่าง ๆ ภายในชุมชน ชาวปกากะญอนั้น ผู้นำชุมชนนั้นได้มีแนวคิด ที่จะรับมือกับปัญหาเหล่านี้ด้วย แนวคิดหลัก ๆ คือ การใช้แนวคิดการปลูกฝังให้ชาวบ้านมีการใช้ชีวิตแบบพอเพียง การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อผลิตสินค้าและบริการ เพื่อให้เกิดธุรกิจภายในชุมชนจากชาวบ้านในชุมชนนี้เอง และสำคัญที่สุด ชุมชนชาวปกากะญอ มีกระบวนการเรียนรู้และพัฒนา และบริหารจัดการเพื่อการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่แล้วมาพัฒนาและบริหารจัดการใหม่ เพื่อการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดรายได้อย่างยั่งยืน มีกิจกรรมการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดรายได้อย่างยั่งยืน โดยได้เปิดเป็นชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ด้วยการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาที่เป็นของชุมชน โดยกิจกรรมที่ดำเนินการ เช่น บริการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และที่พักแบบโฮมสเตย์ การเที่ยวชมธรรมชาติ และน้ำตกที่สวยงาม การศึกษาและสัมผัสวิถีชีวิตของคนในชุมชน

การเปลี่ยนแปลงนี้จากอดีตจนสู่ปัจจุบันก่อนที่ชุมชนชาวปกากะญอจะมีการเปิดชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สภาพความเป็นอยู่มีการดำรงชีวิตแบบเรียบง่าย คือ ชาวบ้านมีการปลูกข้าวแบบขั้นบันได ทำสวนกาแฟ ถนนหนทางก็ยังไม่ดี ปัญหาก็คือ ชาวบ้านอยากมีอาชีพมากกว่านี้ อยากมีรายได้เสริม เนื่องจากต้องส่งบุตรหลานเข้าไปเรียนในเมืองจำเป็นต้องใช้เงินส่งบุตรหลานเข้าเรียน ชาวบ้านก็ไปกู้เงินจากในเมือง ซึ่งก่อให้เกิดหนี้สินแก่ชาวบ้าน แต่เมื่อมีการวางรากฐานการบริหารจัดการใหม่ ของกลุ่มผู้นำชุมชน ที่เล็งเห็นถึงการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชนมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ โดยการเปิดเป็นชุมชนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบโฮมสเตย์ มีการรวมกลุ่มของชาวบ้านเพื่อผลิตสินค้าและบริการ และปลูกฝังให้ชาวบ้านดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้วิถีชีวิตของชาวปกากะญอต่างจากเมื่อก่อนคือ ชาวบ้านยังคงปลูกข้าวแบบนาขั้นบันไดเป็นอาชีพหลักอยู่แล้วแต่จะมีอาชีพเสริมมากมาย ไม่ว่าจะเป็นค่าเช่าจากที่พัก การเป็นผู้นำเที่ยว การขายสินค้าจากภูมิปัญญาให้แก่นักท่องเที่ยว และรับจ้างทั่วไปต่าง ๆ ทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านดีขึ้น มีรายได้ต่อหัวมากขึ้นจากในอดีต สภาพสิ่งแวดล้อมมีความสะอาดสวยงามขึ้น มีถนนหนทางดีขึ้นกว่าเดิมมาก มีไฟฟ้าประปาใช้ภายในชุมชน โดยทั้งหมดนี้เป็นแนวคิดของกลุ่มผู้นำชุมชนของชาวปกากะญอทั้งหมดและชาวบ้านที่ให้ความร่วมมือที่ดีชุมชนชาวปกากะญอจึงเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง และเป็นชุมชนตัวอย่างที่ได้รับรางวัลต่าง ๆ มากมาย

5.2 ข้อเสนอแนะ

- 1) รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมบทบาทของการเป็นผู้นำ ในการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน โดย การอบรมศึกษาดูงาน การมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติ ส่งเสริมให้มีกิจกรรมและโครงการ และติดตาม และประเมินผลโครงการต่าง ๆ
- 2) รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้การสนับสนุน และประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนชาวปกากะญอ
- 3) สมาชิกในชุมชนชาวปกากะญอ ควรมีการรวมกลุ่มอย่างแน่นแฟ้น และมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างสม่ำเสมอ
- 4) ผู้นำชุมชนชาวปกากะญอควรมีนโยบายแบบเข้มงวดในการปราบปรามยาเสพติดภายในชุมชน เนื่องจาก ทางชุมชน มีเพียงแค่การพูดถึงโทษและพิษภัยของมันเพียงเท่านั้น

5.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แบบยั่งยืน ของชุมชนชาวปกากะญอ โดยตรง เนื่องจาก ชุมชนนี้ การจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีบทบาทสำคัญมาก ที่ส่งผลให้ชุมชนนี้ เข้มแข็งและพัฒนา
- 2) ควรศึกษาวิจัยกับพื้นที่ต่างกัน เพื่อทดสอบว่า ปัจจัยลักษณะด้านพื้นที่ มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชน
- 3) ควรศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชน ว่ามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่การเป็นชุมชนการพัฒนา และเป็นชุมชนเข้มแข็ง